

ומשנינן: (9) כי קא עבדינן שליחותייהו במילתא דשכיחא [דבר המצוין], לפיכך נזקי שור דשכיחי עבדינן שליחותייהו, אבל אדם באדם דלא שכיחא — לא עבדינן

שליחותייהו. ומקשינן: הרי בושת (10)(11) דשכיחא, נעביד שליחותייהו? אמרי בני הישיבה: הכי נמי כדברין! דהא

בושת אינה בכלל "אדם באדם", וצער נמי קנס הוא לדעת הרמב"ם. ואכן כך היא שיטת הרא"ש, אבל הרמב"ם [סנהדרין ה י] סובר שדמי שבת וריפוי גובין בכבל.

וב"פני יהושע" כתב שגם הרמב"ם מפרש, מה שאמרו אדם באדם נעבד שליחותייהו דקאי אנזק דאפחתייה מכספיה כמו שכתב רש"י, ומסיק דכיון דלא שכיחא וגם צריך שומא כעבד לכן לא גובין בכבל, אבל ריפוי ושבת גובין אף דלא שכיחי היות ואין צריך שומא.

והא דנקט אדם באדם, ולא אדם בשור, הוא משום דאדם בשור היינו קרן תמה דהוא קנס, וקנס אין גובין בכבל.

ויש לתמוה, אמאי בעינן לטעמא דנישום כעבד לגבי "נזק", תיפוק ליה דהוי "קנס"? ולפי מה שכתבו ב"אבן האזל" וב"חזון יחזקאל" [ראה לעיל פג ב הערה 19] ש"נזק" אינו קנס לדעת הרמב"ם ומכל מקום אינו משלם על פי עצמו, אתי שפיר.

ג. לשון הגמרא "אדם באדם ופגם" [לפי גירסת הב"ח] צריך תלמוד: הרי "פגם" היינו "נזק" — "אדם באדם"? ולשיטת הרמב"ם [חובל ומזיק ה ו, נערה ב יב] אתי שפיר דהווי ב' מיני תשלומין, שהרי לדעתו "נזק" אין אדם משלם על פי עצמו ו"פגם" אדם משלם על פי עצמו [וראה ב"אור שמח" חובל ומזיק שביאר את החילוק ביניהם].

9. ראה להלן בהערות, אם למסקנה קיימא לן "אין גובין קנס בכבל".

10. כך היא גירסת הב"ח, ולפי זה אונס ומפתה לא שכיחי.

11. בושת לאו קנס הוא, שהרי אינו קצוב, אלא

אלא דצריך תלמוד, הרי רש"י כתב בתחילת הפרק שמשערים בשומת עבד עברי, ואיך כתב כאן שמשערים בשפחה כנענית [הרי אמה עבריה אין משיאין אותה לעבד]!?

ולפי דברי הב"ח [חובל לעיל פג ב בהערות] אתיא שפיר, כי אף רש"י מודה ששמים בעבד כנעני, אלא שאם אינו רוצה, יכול הוא להיות נישום כעבד עברי, על כן לענין "פגם" [וכן בזמן הזה שאין עבד עברי נוהג] שמין בשפחה ובעבד כנעניים.

8. א. כתב רש"י: דקא מפחתייה מדמיה. והיינו תשלום "נזק", אם כן מוכח ד"נזק" הוי "ממון" ולא "קנס", דהא אמרינן דבקנסא לא עבדינן שליחותייהו, ותיקשי לשיטת הרמב"ם הסובר [חובל ומזיק ה ו] דנזק הוי קנס!?

עוד צריך עיון אמאי מקשי מאדם דאזיק אדם, ולא נקט שור דאזיק אדם דאירי ביה לעיל בתחילת הסוגיא!?

עוד קשה לעיל דאמר רבא: כל הנישום כעבד אין גובין אותו בכל, ואמאי נקט האי לישנא כיון דלמסקנה לאו בשומא כעבד תליא מילתא, אלא בשכיחא ולא שכיחא!?

יש לומר: "אדם באדם" דהכא לאו ב"נזק" מיירי אלא בשאר ארבעה דברים, כי את ה"נזק" שמים כעבד, ואפילו הגדול שבישראל נישום כעבד, פחות מערכו האמיתי של הנזק, והרי כל המשלם פחות ממה שהזיק קנס הוא ולא ממון. ולהכי נקט אדם דאזיק אדם ולא שור דאזיק אדם, כי "נזק" דשור קנס הוא ולא ממון, כשיטת הרמב"ם — על פי "תורת חיים".

ב. לפי זה יהיה מוכח מן הגמרא שאין גובין בכבל דמי שבת וריפוי. [כי בנזק לא איירינן;